

**Die rechtliche Ausgestaltung der Beteiligung der Staatsanwaltschaft im Zivilverfahren
im Lichte der verfassungsrechtlichen Funktion der ukrainischen Staatsanwaltschaft**

Dr. Prof. Marina Mikolajewna Stefantschuk

Dr. iur.

Professor am Lehrstuhl für Verwaltungsrecht

Nationale Akademie der ukrainischen Staatsanwaltschaft

Ukraine

In diesem Artikel werden die Neuerungen im Bereich der rechtlichen Ausgestaltung der Beteiligung der Staatsanwaltschaft im Zivilverfahren in der Ukraine dargestellt, ferner werden diese Neuerungen daraufhin untersucht, wie sie sich zu den Befugnissen der Staatsanwaltschaft verhalten, mit denen sie die Funktionen erfüllen soll, die ihr in dem neuen Gesetz der Ukraine „Über die Staatsanwaltschaft“ aufgegeben wurden.

Die Durchsicht der Rechtsgrundlagen zeigt, dass die rechtlichen Regelungen der Beteiligung der Staatsanwaltschaft im zivilrechtlichen Verfahren darauf hinauslaufen, die Funktionen des Vertreters der Interessen des Bürgers oder des Staates vor Gericht wahrzunehmen und zwar in den Fällen, in denen das Gesetz dies bestimmt. Ferner nimmt die Staatsanwaltschaft die Funktion der Aufsicht über die Einhaltung der Gesetze bei der Vollstreckung von Strafurteilen wahr und ebenso bei Maßnahmen mit Zwangscharakter, die eine Beschränkung der persönlichen Freiheit bedeuten.

Bei der gesetzlichen Ausgestaltung ist Folgendes festzustellen: Die verfassungsrechtliche Funktion der Staatsanwaltschaft als Vertreter der Interessen des Bürgers oder des Staates vor Gericht aufzutreten ist gesetzlich in Art. 2 dieses neuen Gesetzes festgelegt. Aber gleichzeitig findet man entsprechende Regelungen, die Befugnisse der Staatsanwaltschaft bei der Vertretung der Interessen des Bürgers oder des Staates enthalten auch in anderen Gesetzen. Dies ist beispielsweise im Familienkodex der Ukraine der Fall, ferner regelt die ukrainische ZPO die Besonderheiten der Klagebefugnis bei der Unbegründetheit von Aktiva¹ und ihre Herausgabe aufgrund der Klage der Staatsanwaltschaft als Vertreter der Interessen des Staates.

---

¹ Hier geht es um unrechtmäßig erworbenes Vermögen, das durch eine Klage der Staatsanwaltschaft zugunsten des Staates eingezogen werden kann; diese Regelung steht im Zusammenhang mit der Korruptionsbekämpfung. Anm. d. Übersetzers

Im Ergebnis zeigt sich, dass es notwendig ist, diejenigen Normen der Gesetze zu harmonisieren, die im Zusammenhang mit der Beteiligung der Staatsanwaltschaft im zivilgerichtlichen Verfahren stehen, insbesondere diejenigen, die der Staatsanwaltschaft die Befugnisse einräumen, sich an das Gericht mit Klagen in bestimmten Zivilsachen zu wenden. Zu harmonisieren mit dem neuen Gesetz sind insbesondere auch die Regelungen über die Verpflichtung, vor der Klageerhebung zwingend den Bürger oder die zuständige staatliche Stelle zu unterrichten, ferner die zwingende Bestätigung gegenüber dem Gericht, dass die Voraussetzung einer solchen Vertretung vorliegen.

Актуальні питання участі прокурора у цивільному процесі в контексті реформування функції представництва інтересів громадянина або держави у суді

Стефанчук Марина Миколаївна

кандидат юридичних наук,
професор кафедри адміністративного та фінансового права
Національної академії прокуратури України,
Україна

Постановка проблеми

Правова природа участі прокурора у цивільному процесі в межах існуючих інститутів цивільного права та цивільного процесу наразі є предметом дискусійного обговорення. Прийнятий Верховною Радою України новий Закон України „Про прокуратуру” (новий Закон)² передбачає суттєві зміни повноважень прокуратури України з виконання покладених на неї функцій та вносить зміни до низки законодавчих актів України з тим, щоби привести їх у відповідність до нової функціональної моделі прокуратури України. Серед таких й акти, які містять правову регламентацію участі прокурора у цивільному процесі України. Однак, правовий аналіз цих актів породжує ряд питань щодо відповідності правової

регламентації участі прокурора у цивільному процесі повноваженням прокурора з реалізації покладених на нього новим Законом функцій, а отже потребує додаткового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблемним питанням, пов'язаним із процесами реформування органів прокуратури, присвячено праці багатьох учених, серед яких: Є. М. Блажівський, Ю. М. Грошевий, Л. М. Давиденко, В. В. Долежан, П. М. Каркач, І. М. Козьяков, М. В. Косюта, О. М. Литвак, І. Є. Марочкін, М. І. Мичко, В. Т. Нор, Г. П. Серета, В. В. Сухонос, О. М. Толочко, В. В. Шуба, П. В. Шумський, М. К. Якимчук та інші. Значний внесок у розробку теоретичних і практичних положень з питань участі прокурора в цивільному процесі зроблено в роботах таких науковців, як

---

² Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII // Голос України. – 2014. – № 206. – 25 жовтня.

С. С. Бичкова, К. В. Гусаров, Т. О. Дунас, М. В. Руденко, С. Я. Фурса, М. Й. Штефан та інші.

Зазначені роботи сформували вагому базу наукових досліджень участі прокурора у цивільному процесі, однак вони здійснювались через призму правового аналізу тогочасного нормативно-правового регулювання вказаних відносин. Водночас законодавчі зміни правової регламентації діяльності прокуратури України щодо реалізації її конституційних функцій та обумовлені цим зміни правової регламентації участі прокурора у цивільному процесі потребують додаткових досліджень і наукового осмислення, а також продовження дискусії щодо їх обґрунтованості та ефективності.

Метою цієї статті є висвітлення законодавчих новел у правовій регламентації участі прокурора у цивільному процесі України, а також здійснення правового аналізу відповідності правової регламентації участі прокурора у цивільному процесі повноваженням прокурора з реалізації покладених на нього новим Законом функцій, виявлення проблемних аспектів та вироблення пропозицій щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу

Нормативно участь прокурора у цивільному процесі з метою представництва інтересів громадянина або держави в суді регламентовано ст. 45 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України)³, яка регулює відносини щодо участі у цивільному процесі органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб. Відповідно до ч. 2 цієї статті з метою представництва інтересів громадянина або держави в суді прокурор в межах повноважень, визначених законом, звертається до суду з позовною заявою (заявою), бере участь у розгляді справ за його позовами, а також може вступити за своєю ініціативою у справу, провадження у якій відкрито за позовом інших осіб, на будь-якій стадії її розгляду, подає апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення Верховним Судом України, про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами.

Слід зауважити, що така редакція цієї статті є досить новою. Оскільки, до

---

³ Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV //ОБУ. – 2004. – № 16. – ст. 1088.

внесення до неї змін Законом України від 20 грудня 2011 року № 4176-VI „Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення порядку здійснення судочинства”⁴ (набрав чинності 15 січня 2012 року), прокурор входив до загального переліку органів та осіб, визначених ч. 1 ст. 45 ЦПК України, які, у випадках, встановлених законом, можуть звертатися до суду із заявами про захист прав, свобод та інтересів інших осіб або державних чи суспільних інтересів та брати участь у цих справах.

У зв'язку з цим, виникає питання про підстави таких змін у ч. 1 ст. 45 ЦПК України щодо визначення місця прокурора в системі органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб. На доктринальному рівні робляться спроби пояснити ці зміни в законодавстві. Ці спроби, зокрема, зводяться до того, що прокурор є особливим учасником цивільного процесу, і його участь у цивільному судочинстві зумовлена необхідністю виконання функції представництва інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом.

---

⁴ Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення порядку здійснення судочинства : Закон України від 20.12.2011 р. № 4176-VI // ОВУ. – 2012. – № 4. – ст. 117.

Тобто функція представництва вказаних інтересів у суді є для органів прокуратури конституційною. Напротивагу, інтерес інших органів державної влади (швидше, виконавчої), органів місцевого самоврядування, які раніше були зазначені поряд з прокурором у ч. 1 ст. 45 ЦПК України, до цивільного процесу зовсім інший. Цей інтерес має переважно відомчий характер: вони беруть участь у справі в силу покладеної на них службової компетенції; можуть бути залучені судом до участі у справі для подання у ній висновків на виконання своїх повноважень (ч. 3 ст. 45 ЦПК України)⁵.

За таких обставин залишається відкритим питання про обґрунтованість таких законодавчих рішень, з огляду на вказані вище особливості визначення функцій прокуратури у судовому процесі на відміну від інших державних органів. Так, науковці стверджують, що оскільки ця функція прокуратури визначена на конституційному рівні, то її звернення прокурора до суду та участь у судовому розгляді справи має бути врегульована відокремлено від інших осіб. Адже участь у цивільній

---

⁵ Дунас Т. Правовий статус прокурора в цивільному судочинстві: деякі проблеми / Т. Дунас, М. Руденко // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2013. – № 5 (33). – С. 23-29.

справі прокурора можлива відповідно до загального правила про те, що в установлених законом випадках до суду можуть звертатися органи і посадові особи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб або державні чи суспільні інтереси (ч. 2 ст. 3 ЦПК України)⁶.

С. Бичкова з цього приводу зазначає, що законодавець у ч. 2 ст. 45 ЦПК України для позначення указаної форми участі прокурора у цивільному процесі не дуже вдало використав термін «представництво», оскільки прокурор у будь-якому разі не стає процесуальним представником, у тому числі законним. У зв'язку з цим, на її думку, потрібно відмежовувати участь у справі прокурора як посадової особи, яка діє на захист прав, свобод та інтересів іншої особи або державних чи суспільних інтересів, і законне процесуальне представництво. З урахуванням вищевикладеного, автор пропонує для позначення відповідної функції прокуратури використовувати альтернативне найменування – «участь прокурора у суді з метою захисту інтересів громадянина або держави», а також внести відповідні зміни до ч. 2

⁶ Дунас Т. Теоретичні і прикладні проблеми правового статусу прокурора у цивільному судочинстві / Т. Дунас, М. Руденко // Вісник прокуратури. – 2013. – № 1 (139). – С. 81–90.

ст. 45 ЦПК України, а також відповідних статей Закону України «Про прокуратуру»⁷. Вважаємо, що така пропозиція є передчасною, принаймні до перегляду положень чинної Конституції України⁸ в частині регламентації функцій прокуратури України поза межами кримінальної юстиції.

Правова регламентація представництва прокурором інтересів громадянина або держави в суді закріплена в нормах нового Закону, які принципово змінюють представництво прокурором інтересів громадянина або держави в суді, у тому числі, в цивільному процесі, що обумовлено приведенням законодавства України у відповідність до європейських стандартів діяльності прокурора поза сферою кримінальної юстиції.

Правовий аналіз норм нового Закону дає можливість стверджувати, що конституційна функція представництва прокуратурою інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом, визначена у п. 2 ч. 1 ст. 2 нового Закону

⁷ Бичкова С. Представництво прокурором інтересів громадянина або держави у справах позовного провадження // Вісник прокуратури. – 2010. – № 10 (112). – С. 103–109.

⁸ Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254/к-96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

як представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених *цим законом*. Вбачається, що під таким формулюванням законодавець має на увазі випадки, передбачені нормами нового Закону, та порядок представництва, що визначається нормами відповідного процесуального законодавства з огляду на положення ч. 7 ст. 24 нового Закону (*визначає особливості здійснення окремих форм представництва інтересів громадянина або держави в суді*), відповідно до яких повноваження прокурорів, передбачені цією статтею, здійснюються виключно на підставах та в межах, визначених процесуальним законодавством.

Так, відповідно до змін, які вносяться новим Законом до ч. 2 ст. 45 ЦПК України, друге речення абзацу першого, відповідно до положень якого прокурор повинен надати суду документи, які підтверджують неможливість громадянина самостійно здійснювати представництво своїх інтересів, виключено, з огляду на те, що цю частину доповнено абзацом третім, за змістом якого прокурор, який звертається до суду з метою представництва інтересів громадянина або держави в суді (незалежно від форми, в якій здійснюється

представництво), повинен обґрунтувати наявність підстав для здійснення такого представництва, передбачених частинами другою або третьою статті 23⁹ Закону України «Про прокуратуру». Для представництва інтересів громадянина в суді прокурор також повинен надати документи, що підтверджують недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність відповідного громадянина, а також письмову згоду законного представника або органу, якому законом надано право захищати права, свободи та інтереси відповідної особи, на здійснення ним представництва. Невиконання прокурором вимог щодо надання суду обґрунтування наявності підстав для здійснення представництва інтересів громадянина або держави в суді має наслідком застосування положень, передбачених статтею 121 ЦПК (залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви).

За новим Законом прокурор здійснює представництво в суді інтересів громадянина (громадянина України, іноземця або особи без громадянства) у випадках, якщо така

---

⁹Хоча в тексті Закону допущено технічну помилку і зазначено не статтю 23, а статтю 25, яка мала такий номер у проекті Закону, однак зі змісту вбачається, що йдеться саме про статтю 23.

особа не спроможна самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження через недоздатність повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність, а законні представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси такої особи, не здійснюють або неналежним чином здійснюють її захист.

Прокурор здійснює представництво в суді законних інтересів держави у разі порушення або загрози порушення інтересів держави, якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження, а також у разі відсутності такого органу.

Однак, не допускається здійснення прокурором представництва в суді інтересів держави в особі державних компаній, а також у правовідносинах, пов'язаних із виборчим процесом, проведенням референдумів, діяльністю Верховної Ради України, Президента України, створенням та діяльністю засобів масової інформації, а також політичних

партій, релігійних організацій, організацій, що здійснюють професійне самоврядування, та інших громадських об'єднань. Представництво в суді інтересів держави в особі Кабінету Міністрів України та Національного банку України може здійснюватися прокурором Генеральної прокуратури України або регіональної прокуратури виключно за письмовою вказівкою чи наказом Генерального прокурора України або його першого заступника чи заступника відповідно до компетенції.

Ч. 6 ст. 23 нового Закону визначено права прокурора під час здійснення представництва інтересів громадянина або держави у суді, які він реалізує в порядку, передбаченому процесуальним законом та законом, що регулює виконавче провадження. До таких віднесено право на звернення до суду з позовом (заявою, поданням); право на вступ у справу, порушену за позовом (заявою, поданням) іншої особи, на будь-якому етапі судового провадження; право ініціювання перегляду судових рішень, у тому числі у справі, що порушена за позовом (заявою, поданням) іншої особи; право на участь у розгляді справи; право подавати цивільний позов під час кримінального провадження у випадках

та порядку, визначених кримінальним процесуальним законом; право на участь у виконавчому провадженні при виконанні рішень у справі, в якій прокурором здійснювалося представництво інтересів громадянина або держави в суді; з дозволу суду – право ознайомлюватись з матеріалами справи в суді та матеріалами виконавчого провадження, робити виписки з них, отримувати безоплатно копії документів, що знаходяться у матеріалах справи чи виконавчого провадження. У цивільному процесі права прокурора, які він реалізує в межах повноважень, визначених законом, передбачено ч. 2 ст. 45 ЦПК України.

Правовий аналіз положень нового законодавства, дає можливість стверджувати, що пред'являючи позов (заяву) в порядку, визначеному ст. 45 ЦПК України, прокурор повинен однією із вимог змісту вказаних процесуальних документів зазначити вимогу прокурора до суду про підтвердження наявності підстав для представництва. Крім того, прокурор повинен надати суду письмову згоду законного представника або органу, якому законом надано право захищати права, свободи та інтереси відповідної

особи, на здійснення ним представництва.

Під час здійснення представництва інтересів громадянина або держави у суді прокурор має право в порядку, передбаченому процесуальним законом, вступати у справу, порушену за позовом (заявою, поданням) іншої особи, на будь-якому етапі судового провадження. Однак, слід звернути увагу на положення ч. 2 ст. 45 ЦПК України, яке визначає, що прокурор може вступити за своєю ініціативою у справу, провадження у якій відкрито за позовом інших осіб, на будь-якій стадії її розгляду. Аналізуючи вказані повноваження, варто зауважити, що положення нового Закону щодо вступу прокурора у справу на будь-якому етапі судового провадження не узгоджується з нормами процесуального законодавства України (абз. 1 ч. 2 ст. 45 ЦПК України), які встановлюють право прокурора на вступ у справу на будь-якій стадії її розгляду. З цього приводу науковці зазначають, що вступ прокурора у розгляд справи на будь-якій стадії (етапі) її розгляду не означає його право, наприклад, вступити у справу, яка розглядається, на стадії судових

дебатів¹⁰. На думку Т. О. Дунаса і М. В. Руденка стадіями (етапами) розгляду справи необхідно вважати: провадження в суді першої інстанції; апеляційне провадження; касаційне провадження; провадження у Верховному Суді України; провадження за нововиявленими обставинами; виконавче провадження¹¹.

Прокурор має право ініціювати перегляд судових рішень, у тому числі у справі, порушеній за позовом (заявою, поданням) іншої особи. Таким чином, подаючи скаргу або заяву про перегляд судового рішення у справі, в якій прокурор не брав участі, він тим самим вступає у розгляд такої справи. Можливість вступу прокурора у справу шляхом ініціювання перегляду судових рішень передбачено також ч. 2 ст. 45 ЦПК України.

Однією з форм представництва інтересів громадянина або держави в суді є участь у розгляді судами справ. Однак, участь у розгляді судами справ означає не лише участь у судових

засіданнях, але й реалізацію прокурорами їх повноважень, визначених відповідним процесуальним законодавством. Так, відповідно до ч. 2 ст. 281 ЦПК України справа за заявою про надання психіатричної допомоги у примусовому порядку чи про припинення надання амбулаторної психіатричної допомоги, госпіталізацію у примусовому порядку розглядається з обов'язковою участю прокурора.

Слід зауважити, що у новому Законі визначено нову концепцію діяльності прокуратури України поза межами кримінальної юстиції, яка зводиться до повноважень прокуратури з реалізації функції представництва інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом. В розвиток положень цієї концепції законодавцем у п. 5 Розділу XII «Прикінцеві положення» нового Закону внесено ряд змін до законодавчих актів України, з тим щоб привести їх у відповідність до неї. Водночас законодавець залишив без змін положення ч. 6 ст. 22 Закону України «Про психіатричну допомогу»¹², за змістом яких судові справи щодо надання психіатричної допомоги в примусовому порядку розглядаються за

¹⁰ Дунас Т. Правовий статус прокурора в цивільному судочинстві: деякі проблеми / Т. Дунас, М. Руденко // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2013. – № 5 (33). – С. 23–29; Бородін М. Перегляд цивільних справ у порядку апеляції // Право України. – 2004. – № 8. – С. 71–75.

¹¹ Дунас Т. Правовий статус прокурора в цивільному судочинстві: деякі проблеми / Т. Дунас, М. Руденко // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2013. – № 5 (33). – С. 23–29.

¹² Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 р. № 1489-III (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 19. – ст. 143.

обов'язкової участі прокурора, давши чітко зрозуміти, що участь прокурора у таких судових справах обумовлена реалізацією ним функції нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. Такого висновку можна дійти, проаналізувавши зміни, внесені Законом, до ст. 31 цього закону, згідно яких нагляд за додержанням законів при наданні, психіатричної допомоги здійснюється прокурором шляхом реалізації повноважень з виконання вказаної вище конституційної функції прокуратури України.

Відповідно до ч. 3 ст. 2 нового Закону на прокуратуру не можуть покладатися функції, не передбачені Конституцією України. У зв'язку із цим виникає питання про правову природу повноважень прокурора в цивільному процесі (у розрізі конституційних функцій прокуратури України) щодо звернення до суду з позовом про визнання шлюбу недійсним, якщо захисту потребують права та інтереси дитини, особи, яка визнана недієздатною, або особи, дієздатність якої обмежена (ст. 42 Сімейного

кодексу України (СК України)¹³; звернення до суду з позовом про позбавлення батьківських прав (ст. 165 СК України); звернення з позовом до суду про позбавлення батьків чи одного з них батьківських прав або про відібрання дитини від матері, батька без позбавлення їх батьківських прав (ст. 170 СК України); звернення до суду з позовом про скасування усиновлення чи визнання його недійсним поруч з батьками, усиновлювачами, опікунами, піклувальниками, органами опіки та піклування, а також усиновленою дитиною, яка досягла чотирнадцяти років (ст. 240 СК України).

Закон України „Про прокуратуру” від 5 листопада 1991 року¹⁴ серед повноважень прокурора при здійсненні прокурорського нагляду за додержанням і застосуванням законів передбачав право прокурора на звернення до суду в передбачених законом випадках (п. 3 ч. 3 ст. 20 цього Закону). За положеннями нового Закону правова регламентація права прокурора на звернення до суду має місце в рамках повноважень прокурора з виконання

¹³ Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України 31.05.2002. – № 21, (дод.). – Ст. 135.

¹⁴ Про прокуратуру: Закон України від 5 листопада 1991 року № 1789-XII (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 73. – Ст. 793.

покладених на нього функцій. На нашу думку, з набуттям чинності новим Законом, норми СК України, які надають право прокурору на звернення до суду з позовами у вказаних категоріях цивільних справ, мають практично застосовуватися з урахуванням визначених положень щодо представництва прокурором інтересів вказаної категорії осіб, передбачених положеннями нового Закону, зокрема, щодо обов'язкового попередньо, до звернення до суду, повідомлення про це громадянина та його законного представника або відповідного суб'єкта владних повноважень та обов'язкового підтвердження судом наявності підстав для представництва та інших.

Крім того, відповідно до Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції”¹⁵ Розділ III ЦПК України доповнено главою 9, якою регламентуються особливості позовного провадження у справах про визнання

---

¹⁵ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції: Закон України від 12 лютого 2015 року № 198–VIII // Офіційний вісник України. – 2015. – № 18.

необґрунтованими активів та їх витребування. Відповідно до положень цієї глави позов про визнання необґрунтованими активів та їх витребування подається в інтересах держави прокурором упродовж строку загальної позовної давності з дня набрання законної сили обвинувальним вироком щодо особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

У цьому зв'язку, виникає питання, чи повинні положення глави 9 Розділу III ЦПК України реалізовуватись із врахуванням змін, що вносяться новим Законом до ч. 2 ст. 45 ЦПК України, зокрема щодо обов'язку прокурора, який звертається до суду з метою представництва інтересів держави в суді (незалежно від форми, в якій здійснюється представництво) обґрунтувати наявність підстав для здійснення такого представництва, передбачених ч. 3 ст. 23 нового Закону. На нашу думку, за умов такої правової регламентації особливостей позовного провадження у справах про визнання необґрунтованими активів та їх витребування, законодавець надає право виключно прокурору на звернення до суду з позовами такого змісту, а отже можна припустити, що за таких умов презюмується наявність у прокурора

підстав для представництва інтересів держави, що звільняє прокурора від обов'язку обґрунтовувати наявність підстав представництва інтересів держави в цій категорії справ в суді, оскільки саме прокурор визначений законодавцем суб'єктом владних повноважень, до компетенції якого віднесені повноваження щодо захисту інтересів держави у цій сфері.

Враховуючи вищевикладене, можна дійти наступних висновків:

– правова регламентація участі прокурора в цивільному процесі зводиться до законодавчого визначення повноважень прокурора з виконання функції представництва інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом, та функції нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян;

– випадки представництва прокурором інтересів громадянина або держави в суді визначені не лише новим Законом, як це зазначено у п. 2 ч. 1 ст. 2 нового Закону, а й у інших законах, зокрема, у цивільному процесі –

проаналізовані положення СК України, глава 9 Розділу III ЦПК України;

– існує потреба в узгодженні норм проаналізованого вище законодавства, які регулюють відносини, пов'язані з участю прокурора у цивільному процесі, з метою приведення їх у відповідність з положеннями нового Закону, в частині повноважень прокурора з виконання покладених на нього функцій, а отже приведення його у відповідність до принципу правової визначеності;

- окреслені вище проблемні питання потребують подальших наукових розвідок з огляду на їх актуальність, зумовлену процесом реформування повноважень прокуратури поза сферою кримінальної юстиції та приведенням їх у відповідність до європейських стандартів, зокрема щодо участі прокурора у цивільному процесі.